

РОЗДІЛ ІХ. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.091.33-027.22:792.071.2.028]:808.55

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2025-2-30>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АКТОРА В УМОВАХ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ: ТВОРЧІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

Гончаров В. М.

*заслужений артист України,
старший викладач кафедри акторської майстерності
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0004-8982-7596
viktorgoncarov303@gmail.com*

Кветков М. М.

*старший викладач кафедри акторської майстерності
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0001-9977-6153
nikolakvetkov72@gmail.com*

Соколовська Н. П.

*заслужена артистка України,
старший викладач кафедри акторської майстерності
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0004-0708-2309
sokol.n.p@i.ua*

Стадніченко Н. В.

*заслужена артистка України,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри акторської майстерності
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-7625-4416
stadnichenko.nadejda@gmail.com*

Ключові слова: актор,
виробнича практика, фахові
компетентності, творчий
потенціал, мистецька
освіта, комунікативна
компетентність, творча
особистість, сценічне

У статті здійснено комплексний аналіз проходження виробничої практики як важливого етапу професійного становлення майбутнього актора, що дає змогу не лише закріпити навчальні досягнення, а й виявити низку педагогічних, комунікативних і творчих проблем, які не завжди помітні в умовах навчального процесу. Виробнича практика розглядається як частина освітнього простору, де здійснюється перевірка рівня набутих знань та вмінь, професійно важливих особистісних якостей, необхідних

*мовлення, пластична
виразність, взаємодія,
професійне спілкування.*

для ефективного функціонування актора у театральному колективі. Особливу увагу приділено аналізу формування засобів професійного спілкування, зокрема сценічного мовлення, пластичної виразності, психофізичних якостей, емоційної чутливості та інтелектуальних здібностей. Зосереджено увагу на питанні впливу практичної діяльності на розвиток базових людських якостей, таких як етика спілкування у колективі, дисциплінованість, відповідальність, працездатність, що є невід'ємними компонентами професійної діяльності актора. Автори окреслюють основні педагогічні виклики, що виникають під час проходження практики здобувачами вищої освіти: брак комунікативного досвіду в реальних ситуаціях виконання професійних обов'язків, слабка інтеграція теоретичних знань у сценічну практику, емоційна неготовність до інтенсивних міжособистісних контактів у процесі роботи над виставою. Запропоновано педагогічні підходи до подолання цих труднощів через цілеспрямовану підтримку викладача, керівника практики, створення умов для поступового формування індивідуального виконавського стилю, стимулювання самостійної роботи студента. Зроблено висновок, що виробнича практика – це не лише перевірка фахових знань, а й відображення процесу професійного та особистісного становлення актора й удосконалення педагогічної моделі підготовки майбутніх митців.

DEVELOPMENT OF THE ACTOR'S COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE CONTEXT OF INTERNSHIP: CREATIVE AND PEDAGOGICAL ASPECTS

Honcharov V. M.

*Honored Actor of Ukraine,
Senior Lecturer at the Department of Acting
Zaporizhzhya National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0009-0004-8982-7596
viktorgoncarov303@gmail.com*

Kvetkov M. M.

*Senior Lecturer at the Department of Acting
Zaporizhzhya National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0009-0001-9977-6153
nikolakvetkov72@gmail.com*

Sokolovska N. P.

*Honored Actress of Ukraine,
Senior Lecturer at the Department of Acting
Zaporizhzhya National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0009-0004-0708-2309
sokol.n.p@i.ua*

Stadnichenko N. V.

*Honored Actress of Ukraine,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Acting
Zaporizhzhya National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7625-4416
stadnichenko.nadejda@gmail.com*

Key words: *actor, production practice, professional competencies, creative potential, art education, communicative competence, creative personality, stage speech, plastic expressiveness, interaction, professional communication.*

The article provides a comprehensive analysis of the internship (production practice) as an essential stage in the professional development of future actors. It is shown to serve not only for consolidating academic achievements but also for identifying a range of pedagogical, communicative, and creative challenges that may not be visible in the classroom setting. Production practice is considered an integral part of the educational environment where the level of acquired knowledge and skills, as well as professionally important personal qualities required for effective functioning within a theater ensemble, are tested. Special attention is paid to the analysis of the development of professional communication tools, including stage speech, physical expressiveness, psychophysical qualities, emotional sensitivity, and intellectual abilities. The focus is placed on the influence of practical activity on the development of fundamental human traits such as communication ethics within a team, discipline, responsibility, and work capacity-qualities that are inseparable from the actor's professional activity. The authors outline the main pedagogical challenges encountered by higher education students during their internships: lack of communicative experience in real-life professional scenarios, weak integration of theoretical knowledge into stage practice, and emotional unpreparedness for intensive interpersonal interactions during the production process. Pedagogical approaches are proposed to overcome these difficulties through targeted instructor support, the creation of conditions for the gradual development of an individual acting style, and the stimulation of students' independent work. It is concluded that production practice is not only a test of professional knowledge but also a reflection of the process of an actor's professional and personal development. It contributes to the refinement of the pedagogical model for training future actors. Internship is a key stage in the actor's professional training, allowing for the consolidation of theoretical knowledge through practical experience in working on a creative project. However, under real conditions of theatrical production, future actors and their instructors often face a number of creative and pedagogical problems, especially around establishing professional communication. Insufficient communicative competence, inability to effectively interact with colleagues and mentors, and difficulties in realizing one's creative potential can significantly hinder the adaptation process in a professional environment. Analyzing these problems is essential for developing effective methods to support higher education students during internships and to ensure the harmonious development of their creative capacities.

Постановка проблеми. Проходження виробничої практики є ключовим етапом професійної підготовки актора, що забезпечує закріплення теоретичних знань шляхом набуття практичного досвіду в роботі над творчими проєктами. Проте в реальних умовах театрального виробництва

майбутні актори і викладачі фахових дисциплін часто стикаються з низкою творчих і педагогічних проблем, зокрема у сфері налагодження професійного спілкування. Недостатній рівень комунікативної компетентності, невміння ефективно взаємодіяти з колегами та наставниками, а також

труднощі у реалізації власного творчого потенціалу можуть суттєво ускладнювати процес адаптації у професійному середовищі. Аналіз цих проблем є необхідним для розроблення ефективних методик підтримки здобувачів вищої освіти під час проходження виробничої практики та забезпечення розкриття їхніх творчих можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійного становлення актора в умовах виробничої практики знаходиться в полі уваги театрознавців і педагогів, які працюють у галузі мистецької освіти. Сучасні дослідження зосереджені на вивченні цілісного процесу формування акторської особистості, де практика розглядається не лише як етап підготовки, а й як середовище взаємодії між студентом, педагогом і творчим колективом. Зокрема, у роботах М. Барнича, Л. Башманівської, В. Башманівського, А. Гладишевої, Л. Гринь, Н. Грицан, М. Кветкова, В. Хім'яка та інших теоретиків і практиків театру розглядаються питання формування професійних навичок майбутнього актора у процесі виконання практичних завдань. У зв'язку з необхідністю для майбутнього актора набуття практичного досвіду сценічної діяльності підкреслюється важливість свідомого володіння психофізичними якостями, навичками сценічного мовлення, пластичною виразністю тіла як основними складниками професійної комунікації. У дослідженнях В. Гончарова, Ю. Гончаренко, Н. Донченко, О. Винар, Н. Єрмакової, М. Кветкова, О. Кривошеєвої, С. Мейснера акцент зроблено на важливості розвитку емоційного інтелекту, рефлексивного мислення та вміння взаємодіяти з оточенням в умовах роботи над творчим проєктом, що набувають особливої актуальності під час виробничої практики. Актуальною є також педагогічна лінія досліджень, у яких висвітлюється роль викладача як наставника під час проходження студентами виробничої практики. Роботи А. Лобанова, Н. Стадніченко, Н. Соколовської, І. Чубукова присвячено методам діагностики рівня сформованості професійних компетентностей, шляхам корекції недоліків у комунікативній поведінці майбутніх акторів та визначенню основних бар'єрів у процесі професійного спілкування. Наголошується на важливості врахування індивідуальних особливостей студентів, створенні сприятливого середовища для реалізації їхнього творчого потенціалу, а також розвитку особистісних якостей: відповідальності, етики поведінки, дисциплінованості, фізичної та емоційної витривалості. Попри наявність значного наукового доробку проблема осмислення ролі виробничої практики саме як індикатора якості професійного спілкування, а не лише як частини навчального процесу, залишається недостатньо систематизованою. Особливої

уваги потребує глибше дослідження співвідношення між теоретичними знаннями та реальним практичним досвідом, а також формування педагогічних умов, які б сприяли подоланню виявлених труднощів у формуванні засобів професійної комунікації майбутніх акторів.

Мета статті. Визначити основні творчі та педагогічні проблеми професійного спілкування майбутніх акторів у процесі проходження виробничої практики та окреслити педагогічні підходи, які сприяють розвитку їхньої комунікативної компетентності і творчого потенціалу в реальних умовах роботи над кваліфікаційним проєктом.

Виклад основного матеріалу. Виробнича практика для здобувачів вищої освіти ступеня «магістр» за спеціальністю 024 «Сценічне мистецтво» є невід'ємним складником освітньо-професійної програми. Практика здійснюється відповідно до вимог стандарту вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій. Вона забезпечує інтеграцію освітнього процесу і професійної діяльності, створює умови для творчого самовираження, професійного розвитку та самореалізації майбутнього актора. Концепція організації виробничої практики на факультеті СПП Запорізького національного університету передбачає реалізацію комунікативної компетентності актора шляхом практичного застосування здобутих умінь і навичок під час роботи над творчим проєктом. Завдання виробничої практики відображають професійні функції актора, а необхідні вміння та навички формуються у здобувачів вищої освіти безпосередньо в процесі її проходження.

Окрім того, практика сприяє закріпленню та практичному застосуванню теоретичних знань, а також формуванню необхідних умінь, необхідних для розв'язання складних творчих і комунікативних завдань у галузі сценічного мистецтва.

Виробнича практика здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю «Сценічне мистецтво» передбачена освітньо-професійною програмою магістерського рівня і базується на таких ключових принципах:

- безперервності, що забезпечує поступове й системне формування практичних умінь та навичок, необхідних для виконання всього спектру професійних функцій актора протягом проходження практики;
- самостійності, що передбачає активне використання здобутих під час навчання фахових знань, умінь і засобів акторського вербального й невербального самовираження у процесі роботи над творчим проєктом;
- дослідницького підходу до творчості, що дає змогу аналізувати, вивчати та послідовно реалізовувати завдання практики відповідно до етапів розроблення та втілення творчого задуму;

– творчої свободи, який полягає у можливості самостійного вибору літературного матеріалу для реалізації власного творчого проєкту відповідно до індивідуальних інтересів, здібностей і художніх уподобань здобувача вищої освіти.

Щоб чітко окреслити структуру проходження практики, необхідно одночасно з метою практики визначити основні функціональні ролі кожного учасника практики та види робіт, пов'язані з виконанням цих ролей. Відповідно до методики Леся Курбаса, якої він дотримувався у процесі підготовки майбутніх діячів театру, принципи «...навчання, експеримент, виробництво – реалізовувалися не послідовно, а одночасно, що виявилось дуже продуктивним» [4, с. 175]. Проходження практики здобувачами вищої освіти також полягає в одночасному виконанні функціональних ролей та різноманітних видів робіт:

- асистент режисера з творчих питань;
- асистент художника з костюмів;
- асистент художника сценографа;
- асистент викладача сценічної мови;
- асистент фахівця зі сценічного руху, постановник сценічних боїв;
- асистент художника-освітлювача;
- асистент викладача з проведення тренінгів;
- асистент режисера з організаційних питань;
- асистент фахівця з гриму;
- автор ідеї творчого проєкту;
- виконавець ролі у творчому проєкті.

Основні види робіт, необхідних для реалізації творчого проєкту:

- вивчення літературного матеріалу, узятого за основу творчого проєкту;
- робота над роллю у творчому проєкті;
- розроблення сценографічного рішення творчого проєкту;
- створення музичного та звукового оформлення;
- підбір та виготовлення костюмів для творчого проєкту;
- пошуки світлового рішення творчого проєкту;
- підбір та виготовлення декорацій для творчого проєкту;
- виготовлення предметів реквізиту для творчого проєкту.

Здобувачі вищої освіти залучаються до активної професійно орієнтованої діяльності у процесі проходження практики, виконуючи різні види роботи та напрацьовуючи професійно важливі компетентності згідно з функціональними ролями.

Так, вивчення літературного матеріалу, узятого за основу творчого проєкту, формує здатність здійснювати аргументований критичний аналіз вистави, готувати театральні-критичні матеріали

різного жанру, аналізувати драматургічний текст, визначати авторську позицію, жанрові та стилеві особливості, визначати ідейне спрямування літературного твору.

Робота над роллю у творчому проєкті, а також виконання обов'язків асистента викладача сценічної мови та асистента фахівця зі сценічного руху, постановника сценічних боїв уможливають напрацювання здатності втілювати режисерський та акторський задум засобами виразності театрального мистецтва; здатності відчувати природу та характер відтворюваної події, властивий їй темпоритм; творчо втілювати сценічні завдання режисера, постановника пластики, постановника музичних і вокальних номерів; уявляти запропоновані обставини п'єси та ролі, чітко окреслювати місце персонажа в системі образів п'єси; аналізувати роль, визначати її перспективу, самостійно працювати над роллю. На думку В. Гончарова, у процесі опанування навичок дисципліни «Сценічний рух» пріоритетним є «формування практичних умінь та навичок зі сценічного руху, бою та фехтування, володіння законами фізичної природи дій та вмінням утілювати їх у практичній роботі...» [3, с. 4].

Беручи участь у розробленні сценографічного рішення творчого проєкту, створенні концепції просторового рішення вистави, визначенні візуального стилю, асистент художника з костюмів – здобувач вищої освіти розробляє ескізи костюмів відповідно до концепції творчого проєкту; проводить дослідження історичного, соціального та стилістичного контексту костюмів для конкретного історичного періоду, жанру або образу; добирає матеріали, тканини, фурнітуру відповідно до естетичних і технологічних вимог постановки; допомагає у виготовленні або адаптації костюмів, у тому числі бере участь у примірках; здійснює контроль за збереженням і підготовкою костюмів під час репетиційного процесу; готує костюми до показу. Цей досвід сприяє формуванню художнього смаку, навичок художнього проєктування, матеріалознавства, стилістичного аналізу, міжособистісної комунікації та організації виробничого процесу в театрі.

«Образотворче рішення спектаклю разом із костюмами, гримом базується на досвіді та прийомах живопису, як-от: колорит, композиція, фактура, світлотінь тощо...», [2, с. 103]. Здобувач вищої освіти в ролі асистента художника-сценографа в процесі практики бере участь у підборі та виготовленні декорацій для творчого проєкту, макетів, ескізів; допомагає добирати матеріали для виготовлення декорацій; координує процес виготовлення сценічних елементів відповідно до художнього задуму; здійснює графічну та технічну підготовку схем розміщення декорацій на

сцені; контролює монтаж і демонтаж декорацій, бере участь у репетиціях для вивірення сценографічних рішень; співпрацює з режисером, освітлювачем, звукорежисером та іншими учасниками постановочної групи. Такий вид діяльності розвиває просторове мислення, художній смак, розуміння матеріалів і технологій, а також комунікативні та організаційні вміння в умовах театального виробництва.

Створення звукової атмосфери вистави є невід'ємною частиною загального художнього рішення, а «...темпоритмічно театральне дійство найчастіше організовується за допомогою музики й танку та ін.» [2, с. 103]. У межах роботи асистентом зі створення музичного та звукового оформлення, створення музичного та звукового оформлення творчого проєкту здобувач-практикант здійснює добір музичних фрагментів із класичних, сучасних або народних творів інструментальної чи вокальної музики, які відповідають емоційному та жанровому характеру вистави, займається пошуком шумових ефектів: природних, побутових, синтетичних для підсилення напруження сценічної дії, створення атмосфери, ритму, акцентів; співпрацює з композитором або звукорежисером, бере участь у творчих обговореннях, формулюванні музичних завдань, тестуванні звукових рішень на репетиціях; здійснює монтаж звукових доріжок, опрацьовує звукові переходи, звукове тло для конкретних сцен або напружених моментів сценічної дії. Ця діяльність сприяє розвитку музичного смаку і слуху, таких компетентностей, як здатність до пошуку та застосування звукових рішень проєкту; здатність використовувати навички роботи з аудіообладнанням; здатність до роботи в команді: з режисером, хормейстером, композитором; здатність до відчуття і розуміння драматургії звуку та використання його як складника сценічної дії. На думку Л. Гринь, роль викладача полягає у тому, щоб розробити систему індивідуальних завдань і створити такі навчальні ситуації, які б максимально сприяли розкриттю здібностей студента та активізували його внутрішній потенціал до саморозвитку [4, с. 89].

У процесі пошуку світлового рішення творчого проєкту здобувач вищої освіти залучається до розроблення і реалізації світлової концепції сценічного твору, що є важливим чинником формування емоційного впливу вистави на глядача. Основні аспекти роботи включають: аналіз драматургічного матеріалу з метою визначення емоційної структури сцен, переходів, акцентів, які потребують світлового підсилення; розроблення світлового рішення відповідно до загального художнього задуму режисера та сценографа; вибір колірної палітри, контрастів, інтенсивності

освітлення; вибір і розміщення світлотехнічного обладнання: прожекторів, софітів, прожекторів із фільтрами, рухомих світлових приладів тощо; співпрацю з художником-постановником, режисером та освітлювачем для досягнення злагоженості між візуальними, звуковими й драматургічними елементами постановки; створення світлових партитур – сценаріїв освітлення, які фіксують світлові зміни відповідно до розвитку дії; участь у налаштуванні, монтажі та програмуванні освітлення сценічного майданчика під час репетицій і вистав; тестування ефективності світлових ефектів на сцені та внесення коректив за результатами репетиційного процесу. Цей досвід сприяє розвитку таких фахових компетентностей: здатності до художнього моделювання простору сцени за допомогою світла; технічної грамотності в роботі з освітлювальним обладнанням; аналітичного та асоціативного мислення; уміння працювати в команді та здійснювати комунікацію з різними учасниками творчого процесу; практичних навичок створення емоційної атмосфери за допомогою світлових засобів.

Виготовлення та підбір предметів реквізиту для використання у творчому проєкті, створення функціональних і художньо виправданих сценічних об'єктів передбачають активну участь здобувача вищої освіти у створенні важливого елементу сценічної дії, що забезпечує функціональність, достовірність і художню цілісність театального простору. Основні завдання включають: аналіз драматургічного матеріалу для виявлення необхідних предметів реквізиту, їх функціонального призначення та символічного навантаження; розроблення ескізів та ідей об'єктів реквізиту з урахуванням загальної сценографії, стилістики постановки, епохи, жанру тощо; добір матеріалів для виготовлення реквізиту з урахуванням безпеки, естетики, зносостійкості й функціональності; створення або адаптація реквізиту вручну чи за допомогою технічних засобів із можливим використанням художніх, ремісничих, дизайнерських і конструкторських навичок; тестування зручності та ефективності використання реквізиту під час репетицій, внесення коректив згідно з вимогами режисера та акторів; співпрацю з художником-постановником, сценографом, акторським складом для досягнення органічного включення реквізиту в сценічну дію; забезпечення збереження реквізиту, контроль за його подачею на кожну репетицію або показ. У результаті цієї діяльності здобувач формує низку практичних компетентностей: здатність створювати сценічні об'єкти, що відповідають естетичним і функціональним вимогам проєкту; навички просторового мислення, композиції, кольорознавства; розуміння сценічної дії як комплексного процесу, у якому реквізит є невід-

дільним елементом; уміння працювати в команді та організовувати роботу в межах художньо-постановчої групи.

Важливим компонентом виробничої практики здобувачів вищої освіти ступеня «магістр» є ведення документації про проходження практики, а саме щоденника практики і звіту практики, де фіксуються хід, зміст і результати навчально-практичної діяльності, оскільки професійне становлення актора вимагає не лише творчої самореалізації, а й здатності аналізувати та структуровано презентувати результати своєї роботи. Метою ведення щоденника виробничої практики є системне осмислення виробничих завдань, фіксація спостережень, емоцій, труднощів і досягнень, що дає змогу простежити динаміку розвитку професійних умінь; сприяє формуванню навичок самоаналізу; допомагає виявляти сильні та слабкі боки виконавської майстерності майбутнього актора і зони для самовдосконалення; формує відповідальність і дисциплінованість у роботі майбутнього актора. У щоденнику фіксуються: поставлені на кожний день завдання відносно виконання функціональних ролей і видів робіт, необхідних для реалізації творчого проєкту; спостереження щодо якості мовлення, дихання, вокалу, пластики, емоційного стану, комунікації з партнером, викладачами, режисером, технічними працівниками; висновки відносно рівня виконання творчих завдань; коментарі стосовно помилок та подальших планів проходження практики.

Звіт за результатами практики, метою якого є узагальнення досвіду, набутих умінь та вражень, – це важливий, документ, що підсумовує набуті знання, уміння та навички під час проходження виробничої практики. Його оформлення має кілька важливих цілей:

- фіксація результатів навчання – звіт дає змогу систематизувати досвід, отриманий під час практики, продемонструвати, як були реалізовані теоретичні знання на практиці;

- оцінка рівня фахової підготовки студента – керівник практики має змогу оцінити, наскільки студент опанував фахові компетентності, чи вміє застосовувати теоретичні знання в реальних умовах;

- рефлексія та самооцінка – підготовка звіту спонукає студента осмислити, які завдання були виконані, які труднощі перед ним постали, що вдалося, а що потребує доопрацювання;

- контроль з боку університету – звіт слугує підтвердженням проходження практики, він є підставою для виставлення оцінки у залікову книжку та підпису у практичному щоденнику;

- формування професійного портфоліо – змістовний і якісно оформлений звіт може бути використаний у майбутньому як складова частина

портфоліо студента для працевлаштування або вступу до аспірантури.

Суттєвою частиною звітної документації є акторське портфоліо. Метою його створення є презентація найкращих творчих результатів практики у форматі, прийнятному для публічної чи професійної демонстрації. Елементи портфоліо: фотоматеріали – робочі моменти, афіші, образи з ролей; відеофрагменти: етюди, сцени, монологи, відеозвіти; рецензії – відгуки викладачів, колег, глядачів або учасників проєкту; особисті коментарі, творчі спостереження. Важливість цього документа полягає у необхідності формування бази для самопрезентації у творчій професії; у відображенні багатогранності особистості та професійної підготовки актора; у його використанні як інструмента для участі в кастингах, конкурсах, проєктах. Таким чином, ведення щоденника, написання звіту та оформлення портфоліо є невід’ємними інструментами професійного зростання актора сучасного театру і навчають розвивати критичне мислення, зберігати результати власної роботи для подальшого аналізу та демонстрації.

Публічна презентація результатів виробничої практики є ключовим етапом освітнього процесу, який поєднує творче самовираження здобувача вищої освіти з елементами професійної презентації та зворотного зв’язку. Він є не лише демонстрацією досягнень, а й актом особистісного та професійного зростання. Форми захисту: участь у виставі професійного театру або у виставі навчального театру; участь у відкритому показі етюдів, сцен, уривків; виступ у форматі демонстраційного заходу (майстер-клас, творчий звіт, театральна акція тощо); презентація власної роботи на конференції або круглому столі з участю фахівців. Важливість публічного захисту полягає у формуванні професійної відповідальності здобувача вищої освіти за якість своєї роботи, усвідомлюючи, що глядач чи експертна аудиторія є частиною його професійного оточення. Розвиток навичок комунікації: публічний захист – це навчання самопрезентації, умінню слухати й відповідати на запитання, аргументувати власні творчі рішення. Формування здатності до самооцінювання є опанування навичок обговорення результатів із викладачами, режисерами, колегами, що сприяє критичному погляду здобувача вищої освіти на власну діяльність та формує відкритість до конструктивної критики, узагальнення навчального досвіду.

Участь у підсумковому показі дає змогу студенту сприймати здобуті навички як цілісну систему – від ідеї до реалізації, від репетиції до живого глядача. Невід’ємними інструментами професійного зростання актора сучасного театру і медіа є професійна соціалізація, зустріч із

фаховою аудиторією: викладачами, режисерами, акторами, входження у професійне середовище, мотивація до подальшого розвитку. Публічне визнання досягнень, позитивна оцінка, а також фахові рекомендації стають стимулом до вдосконалення, поглиблення знань і формування творчої індивідуальності.

Публічний захист є не лише завершенням практики, а й платформою для становлення майбутнього актора як відкритої, комунікативної, професійно відповідальної особистості. Це момент, коли навчальний процес набуває ознак реального творчого професійного спілкування з глядачем і театральною спільнотою.

Висновки. Отже, у результаті педагогічного аналізу можна зробити висновок, що професійне спілкування майбутнього актора у процесі проходження виробничої практики є складним і багатограним явищем, яке включає як творчі, так і педагогічні проблеми. Основними проблемами є недостатній рівень комунікативної компетентності, труднощі в адаптації до реального творчого колективу та обмеження у вираженні власного творчого потенціалу. Водночас виробнича практика виступає важливим середовищем для формування навичок професійного спілкування, розвитку творчих можливостей та набуття досвіду сценічної взаємодії, спроби імпровізації у несподіваних ситуаціях та усвідомлення внутрішньої логіки дій персонажа.

Виробнича практика є не лише професійним випробуванням для здобувачів вищої освіти, а й потужним поштовхом для їх особистісного зростання. Серед головних викликів – активний темп роботи, необхідність швидкої адаптації до режисерських вимог, психологічна мобільність. Ураховуючи проблеми, що виникали у здобувачів вищої освіти і викладачів фахових дисциплін під час виробничої практики, можна надати такі рекомендації щодо її проходження:

- запровадити спеціалізовані психофізичні тренінги з розвитку комунікативних навичок, які допоможуть здобувачам вищої освіти ефективніше інтегруватися в роботу творчого колективу під час проходження виробничої практики;
- забезпечити системну педагогічну підтримку здобувачів вищої освіти у процесі виробничої практики через регулярний зворотний зв'язок із наставниками та викладачами, що сприятиме усуненню комунікативних бар'єрів;
- використовувати методи проєктної та інтегративної діяльності для стимулювання творчого самовираження і розвитку адаптивності у здобувачів вищої освіти у складних професійних ситуаціях, що виникають упродовж практики;
- розробити методичні рекомендації для викладачів і практиків щодо координації роботи з майбутніми акторами у межах виробничої практики з акцентом на формування і розвиток засобів професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барнич М.М. Майстерність актора: техніка «обману»: навчальний посібник. Вид. 2-е, виправ. та доп. Київ: Ліра, 2016. 304 с.
2. Веселовська Г.І. Сучасне театральне мистецтво: навчальний посібник. Київ: НАКККиМ, 2014. 143 с.
3. Гончаров В.М., Гончаренко Ю.В., Білозуб Л.М. Основи сценічного руху, бою та фехтування: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. 128 с.
4. Гринь Л.О. Педагогічні умови використання вокального мистецтва у професійній підготовці актора музично-драматичного театру: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 363 с.
5. Єрмакова Н. Березільська культура: Історія, досвід. Київ: Фенікс, 2012. 512 с.
6. Лобанов А.П. Школа майстерності: навчальний посібник. Харків: Федорко, 2012. 668 с.
7. Стадніченко Н. Етапи формування вмінь і навичок професійного спілкування актора у процесі створення дипломної вистави. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2022. № 4. С. 134–141.

REFERENCES

1. Barnych, M.M. (2016). *Maisternist aktora: Tekhnika «obmanu»* (2nd ed., rev. and enl.) [The skill of an actor. Technique of «deception»]. Kyiv: Lira. [in Ukrainian]
2. Veselovska, H.I. (2014). *Suchasne teatral'ne mystetstvo: navchal'nyi posibnyk* [Modern theatrical art: Textbook]. Kyiv: NAKKKiM. [in Ukrainian]
3. Honcharov, V.M., Honcharenko, Y.V., & Bilozub, L.M. (2018). *Osnovy stsenichnoho rukhu, boiu ta fekhuvannia: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Stsenichne mystetstvo»* [Fundamentals of stage movement, combat and fencing: A textbook for bachelor students of «Stage Arts»]. Zaporizhzhia: ZNU. [in Ukrainian]
4. Hryn, L.O. (2013). *Pedahohichni umovy vykorystannia vokalnogo mystetstva u profesiinii pidhotovtsi aktora muzychno-dramatychnoho teatru* (PhD dissertation). Zaporizhzhia National University. [in Ukrainian]

5. Yermakova, N. (2012). *Berezilska kultura: Istoriia, dosvid* [The Berezil Culture: History and Experience]. Kyiv: Feniks. Institute of Contemporary Art Studies, National Academy of Arts of Ukraine. [in Ukrainian]
6. Lobanov, A.P. (2012). *Shkola maisternosti* [School of Mastery]. Kharkiv: Fedorko. [in Ukrainian]
7. Stadnichenko, N. (2022). Etapy formuvannia vmin i navychok profesiinoho spilkuвання aktora u protsesi stvorennia dyplomnoi vystavy [Stages of developing actor's professional communication skills during diploma performance creation]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, (4), 134–141. [in Ukrainian]